

Kolossa József

Építészeti jel - Építészet, mint jel

Kíséret a szemiotikai szemlélet építészeti alkalmazására

Tézisfüzet

készült a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Építészmérnöki Kar Lakóépülettervezési Tanszékén a DLA tudományos-művészeti fokozat
megszerzésére irányuló eljáráshoz

Építészeti jel - Építészet, mint jel

Kísérlet a szemiotikai szemlélet építészeti alkalmazására

Ma a budapesti közéletben a legkülönbözőbb, építészetet is érintő fórumokon kerül mind a szakmai, mind a civil szervezésű viták középpontjába Budapest, mint hely, mint környezet, mint különböző identitások lehetséges forrása, valamint a jelek, a jelentés, a jelképek, a jelentőség, a forma, az érték, az üzenet, a szimbólum sokdimenziós viszonya:

- Mi számít építészeti jelnek?
- Mitől válik egy építészeti alkotás jellé?
- Egy építészeti jel minden esetben építészeti remekmű is egyben?
- Minden építészetileg értékes jó épület jel is egyben?
- Egy épület elvesztheti jel szerepét?
- Egyedül az építész felelőssége és lehetősége egy adott épületben egy üzenet megfogalmazása?

Az értekezés célja, hogy érvrendszer keressen arra, miként, milyen szabályok és mechanizmusok mentén válik az építészeti alkotás a társadalom egésze számára értelmezhető jellé. A gondolatmenet megkísérli felfedni az építészeti alkotás, mint jel természetét, és hatásmechanizmusának rétegeit, valamint ezen keresztül rámutat az építész, mint a környezetet alakító alkotó kompetenciájának határaitra.

Ezen vállalkozáshoz és vizsgálódáshoz az általános építészetelmélet mellett a kortárs szemiotika, a jelek tudománya kerül alkalmazásra és felhasználásra, de csak oly mértékig, hogy a téma megközelítésének alapvetően építészeti jellege megmaradjon. A kommunikáció-elméleteknek manapság bizonyos reneszánsza tapasztalható, ami kapcsán az értekezés megkísérli a szemiotika megállapításait az építészet vonatkozásában újragondolni.

Az értekezésben az építészeti jel a következőképpen kerül meghatározásra:

Az építészeti jel egy kerek egész építészeti alkotásnak, egy műnek olyan, az érzékelő személyek által jól azonosítható, kifejezetten az építészet eszköztudományának halmazába tartozó szegmense, amely önmagában, akár az alkotás egészétől függetlenül, mint önálló jel működik: van jelteste, van jelentése és ezen keresztül információt hordoz.

Szemiotikai szempontból az építészeti alkotás egészét pedig az alábbi módon definiálja az értekezés:

A megvalósult építészeti alkotás egy olyan vizuális jelrendszer, ami lineárisan - egy logikai rendszerhez kapcsolódó módon - kódolható építészeti jelekből, valamint szemiotikai értelemben vett zajból áll. Alapvető tulajdonsága kódolásának nem lineáris, de sokdimenziós, átfedésekben gazdag volta. Tehát az építészeti alkotás összetett, átlapoló kódok által szabályozott szinteken realizálódó jelrendszer.

- Tézis 1.: Minden klasszikus értelemben vett építészeti alkotás jelek és szemiotikai értelemben vett zaj összetett rendszere.
- Tézis 2.: Egy építészeti jel kódolása mindig lineáris abban az értelemben, hogy a kódolás egy logikai rendszer szerint történik. Ezzel szemben az építészeti alkotás mindig összetett, átlapolt kódok által szabályozott szinteken realizálódó jelrendszer.
- Tézis 3.: Még a legkevesebb szegmentumból felépülő építészeti jelhez is szemiotikai értelemben vett zaj kapcsolódik, amely torzulás az így társuló konnotációk miatt akár az eredetileg kódolt jelentés teljes mértékű átalakulásához is vezethet.
- Tézis 4.: Egy építészeti alkotásba kódolt jelentés nem örök érvényű, a befogadó társadalommal, a társadalom történelmével és kulturális befogadásával együtt változik - nem lehetséges olyan épület tervezése, amelyik a társadalom számára örök időig változatlanul hordozni képes az eredetileg kódolt jelentést.
- Tézis 5.: Ahhoz, hogy egy építészeti jel jelértéke magas legyen - jól működjön mint jel - nem szükséges, hogy harmonikus, vagy szép legyen. Ugyanakkor nem minden kiemelkedően szép épület hordoz feltétlenül egyben magas jelértéket a társadalmi kommunikációban.

Tézis 6.: Az építész nem képes és nem is kompetens egy személyben meghatározni, determinálni az építészeti alkotás, mint jel teljes és kizárólagos üzenetét. Együtt kell működnie a társadalom szereplőivel és kezdeményező habitusa folytán, valamint kommunikációjával meg kell tudni győznie a többi szereplőt saját igazáról.

Az építészeti jelek vizsgálatának szemiotikai irányú megközelítésével az értekezés igyekezett megfejeteni milyen szabályok mentén válik az építészeti alkotás a társadalmi kommunikációban a társadalom egésze számára értelmezhető jellé, jelrendszerré. A gondolatmenet olyan megállapításokra jutott, amelyek talán segíthetnek jobban megérteni az építészeti alkotás, mint jelrendszer természetét, és működését.

Remélem, hogy a megfogalmazott tézisek és értekezés tanulságai hozzájárulnak ahhoz, hogy az építészetről és az épített környezetről való gondolkodás és viták során közös platformot alkotó, közmegegyezéssel elfogadható definíciók legyenek találhatóak.

Mestermunka: Budafok - 3000 m³-es víztorony

Építész tervezők:

Perényi Tamás - építészet, vezető tervező

Kolossa József - építészet

Kolossáné Bartha Katalin - építész munkatárs

2002 - Országos nyilvános építészeti tervpályázat I. helyezés

2003 - építési engedélyezési tervek

2003 - kiviteli tervek

2007 - várható átadás

Az országos nyilvános pályázat tárgya a budafoki 3000 m³-es hasznos térfogatú víztorony építészeti kialakítása, környezetbe illesztése, szerkezetének és építési technológiájának meghatározása volt.

A pályázat célja volt, hogy olyan alkotás szülessen, mely egyrészt az FVM Rt. szimbólumává válik, gondolatilag a Céggel azonosítható, másrészt a gyorsan fejlődő környék maradandó építészeti alkotása legyen.

Az országos nyilvános pályázaton való indulás gondolata, a víztorony építészeti koncepciója és a tervek a BME DLA képzés keretein belül, Mester-Tanítvány együttgondolkodásból születtek a BME Építészmérnöki Kar Lakóépülettervezési Tanszékén.

Idézet a tervpályázat Zárójelentéséből:

“Az I. díjas pályamű a hagyományos torony jellegű építmények csoportjába tartozik. A szerkezeti, kivitelezési, gépészeti optimumra való törekvés mellett a jó tömeg formálásával egyenrangúvá tudja emelni az építészeti koncepciót. Ezáltal megvalósulhat az az igény, hogy az új víztorony a FVM RT. szimbólumává válhasson. A hagyományos formát feloldja az aszimmetrikus kehely alkalmazása. Kialakítása, anyag felhasználása a formából adódóan igen gazdaságos. A forma két alkotó eleme a tartály és a láb elválnak egymástól, ezáltal a kehely - súlya ellenére - könnyeddé és lebegővé válik. A torony tájba illesztése is harmonikus.

A víztorony szerkezetileg excentrikusan elhelyezett ‘patkó’ alakú, csúszózszaluzattal megépíthető törzsből és kb. 36 m legnagyobb átmérőjű gömbsüveg-héj alakú víztároló térből áll, melyet a törzsből kinyúló négy vasbeton konzol tart. Az alapozás 18 m átmérőjű monolit vasbeton lemez. A gömbsüveg-héjban lefelé szűkülő csonkakúp-fal választja el a két medencerekeszt. A víztároló rekeszek fenéklemeze felfelé domborodó gömbsüveg, így alakul ki a csőszerelő tér.

A torony aljára az enyhe feltöltésben kialakított támfalak között lehet bejutni. Felül a lift szintjéről ugyancsak falak között lehet a kehely pereméig kimenni. A kilátás a domború födém miatt a perem szélén kialakított körülfutó járdán lehetséges. A lift előteréből ablakokon át be lehet tekinteni a víztérbe.”

Kolossa József - Szakmai Önéletrajz:

Született: Dunaújváros, 1977.

Végzettsége: okl. építészmérnök, BME Építészmérnöki Kar, 2001.

Tudományos fokozata: DLA abszolutórium 2004.

Munkahelyei, beosztásai:

Rév8 Rt. - programfelelős, építész	2001-
Építész Műterem Kolossa Kft. - ügyvezető	2001-
Weimar, Bauhaus Egyetem - meghívott előadó	2001;2002
BME Lakóépülettervezési Tsz. - doktorandusz	2001-2005
BME Lakóépülettervezési Tsz. - tanársegéd	2005-

Eddigi oktatói tevékenység (oktatott tárgyak):

Lakóépülettervezés 2. - 3., Építészet Alapjai, Komplex tervezés 1.,
Komplex tervezés 2., Diplomatervezés, Lakóépülettervezés és Kortárs
Pályázatok, Térkompozíció

Az elmúlt 5 év szakmai, tudományos (művészeti) munkássága:

Diplomadíj - Budapest Főváros Főépítési Iroda különdíja	2001.
Diplomadíj - Építés Fejlődéséért Alapítvány különdíja	2001.
Budafoki 3000 m ³ -es Víztorony tervpályázat Perényi Tamással 1. díj	2002.
MSZP Országos Központ Székháza DLA pályázat 2. díj	2004.
Visegrád Városközpont tervpályázat Alföldi Györggyel 2. díj	2005.
The European City in Transition 1, 2- meghívott előadó	2001., 2002.
BME Bulletin - idegennyelvű lektorált cikk	2004.
Az év konzulense - BME Építész kar	2005.

Szakmai tevékenység:

2001-től a Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Részvénytársaság építész munkatársa, ahol Budapest leromlott belsővárosi területeinek revitalizációjának, regenerációjának lehetséges módozatait kutatják és alkalmazzák. Kutatási tevékenység mellett számos szakirányú előadás és kiadvány társszerzője.

2001-2004 között a BME Építésmérnöki Kar Lakóépülettervezési Tanszék doktorandusz hallgatója, ahol kutatási területe a város és a városlakók kapcsolata, valamint ennek relációjában a megjelenő építészeti alkotások jelentése. Kutatási tevékenységet publikációk követik (BME Bulletin, Új Magyar Építőművészet esszépályázat a 'hely'-ről.) A kutatási tevékenység kapcsán kétszer is meghívást kap előadóként a weimari Bauhaus Egyetem Urbanisztikai Intézetének nemzetközi szemináriumára (2001, 2002).

A Rév8 Rt. programfelelőseként és építész tervezőként számos épület megvalósítása kapcsolódik munkájához (Budapest VIII. Futó utca 22-24, 26-28, Nap utca 32-34., Futó utca 55., Nap utca 14., több családi ház.) Perényi Tamás témavezetővel megnyerik a Budafoki 3000 m³-es Víztorony országos nyilvános tervpályázatát. A víztorony építés alatt áll, várható megvalósulás: 2007.

Urbanisztikai koncepciók kidolgozása kapcsán 2005-ben Alföldi Györggyel 2. helyezést szereznek Visegrád városközpont kialakítására kiírt Országos Nyilvános Ötletpályázaton.

2006-tól a BME Építésmérnöki Kar Gazdasági Bizottságának tagja

Budapest, 2007. május